

**STATSVETENSKAPLIGA
INSTITUTIONEN**

SYNEN PÅ EU HOS KRISTDEMOKRATERNA - EN KOMPARATIV IDÉANALYS

Anna Nyreröd

Uppsats/Examensarbete:	15 Hp
Program och/eller kurs:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2019
Handledare:	Mats Andréén
Examinator:	

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 Hp
Program och/eller kurs:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	VT 2019
Handledare:	Mats Andréén
Examinator:	
Antal ord:	12 857
Nyckelord:	EU, Christian democracy, supranationalism, subsidiarity, foreign policy, security policy

The purpose of this paper is to analyse whether the view on the European union as an institution and a political actor has changed over time within the Swedish Christian democratic party. The period of time that is analysed starts at 1993 and ends at 2018, and it is clear that during this period a significant change in focus within the Christian Democrats with regards to three specific policy areas in EU-politics has occurred. At the time of Sweden's affiliation with the EU in 1995, the Christian Democrats based their foreign policy on the importance of the reunion between Eastern Europe and Western Europe after the fall of communism. They were also working towards letting the EU exercise supranational power in different policy areas as a way of reuniting Europe. However in 2018, 25 years later, a shift in focus has happened. It seems that in present time, the Christian Democrats are far less willing to let the EU exercise any power that is deemed "unnecessary" by the party, which is a rather interesting change in opinion on the EU. In order to analyse what this change in view of the EU looks like in the Christian Democratic party, the analysis is based on three central policy areas in the union, which are the question of supranationalism versus nationalism, the principle of subsidiarity and the EU's foreign policy. By analysing how the Christian Democrats regard these three policy areas, or *dimensions*, during two different time periods, one can compare these different views and see whether there has been a change of view or not, and if so what this change of view consists of. The analysis shows that Christian Democrats have changed their opinions on the EU with regards to the three chosen dimensions. One change is the fact that the party during the period shortly before and after Sweden joined the EU had a more positive view on the EU's right and ability to exercise its given power in the three chosen policy areas. However in present time the party is far more reluctant to grant EU supranational power in certain policy areas, but is at the same time willing to let EU exercise supranational power in other policy areas. This change of view on the EU shows that the party is torn in its opinions on these three policy areas. Furthermore, the biggest change, which is likely derived from this fact, is the growing lack of faith and confidence in the EU as an institution and political actor.

Förord

Jag vill tacka både min handledare Mats Andrén och min vän Malin Steneby för alla hjälpsamma diskussioner och råd under skrivandets gång.

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund.....	3
1.1 Inledning.....	4
1.2 Bakgrund.....	4
1.2.1 Kristdemokraterna i Sverige.....	4
1.2.2 Kristdemokrati i Europa.....	5
1.2.3 EU som politisk institution och aktör.....	5
1.4 Disposition.....	7
2. Teori och tidigare forskning.....	8
2.1 Svenska kristdemokrater.....	8
2.2. Europeiska kristdemokrater.....	9
2.3 EU:s politik.....	9
3. Syfte och forskningsfråga.....	12
4. Källmaterial och metod.....	14
4.1 Källmaterial.....	14
4.2 Metod.....	14
4.2.1 Urval och avgränsning.....	17
5. Resultat.....	19
5.1 Tidsperiod 1 1993-197.....	19
5.1.1 Överstatlighet kontra suveränitet.....	19
5.1.2 Subsidiaritetsprincipen.....	20
5.1.3 EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik.....	20
5.2 Tidsperiod 2 2013-2018.....	21
5.2.1 Överstatlighet kontra suveränitet.....	21
5.2.2 Subsidiaritetsprincipen.....	22
5.2.3 EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik.....	24
6. Analys.....	26
6.1 Dimensionen Överstatlighet kontra suveränitet i två tidsperioder.....	26
6.2 Dimensionen Subsidiaritetsprincipen i två tidsperioder.....	28
6.3. Dimensionen EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik i två tidsperioder.....	29
6.4 Slutsatser av analysen.....	30

7. Referenslista.....33

1. Inledning och bakgrund

1.1 Inledning

Begreppet ”kristen demokrati” i politisk betydelse myntas för första gången i av en grupp intellektuella i den franska tidningen *L'Ère nouvelle*, där beteckningen ”kristen demokrati” står för en försoning mellan demokrati och kristendom, samt en strävan efter att tillföra kristen tradition till det politiska livet. Kristdemokrati som politisk ideologi har således en lång historia i Europa.

Kristdemokratin brukar refereras till som en av vår tids största politiska rörelser, inte minst i Europa. Vid andra världskrigets slut låg det krigshärjade Europa i spillror, och det var under åren då återuppbyggandet av Europa påbörjades som rörelsen tog fart på allvar. Den kristdemokratiska rörelsen var enligt dem själva ledande i det återuppbyggningsarbetet som fortskred, vilket ledde till utarbetandet av nya demokratiska författningar och lade i förlängningen även grunden till de moderna välfärdsstaterna. Den danske statsvetaren Niels Arbøl skrev i sin bok ”kristdemokraterna – en världsrörelse” från 1986 att kristdemokratiska partier under de då mer än 30 år som gått sedan kriget har varit några av de största och mest inflyttningsrika partierna i flertalet europeiska länders regeringsbildningar.¹ Idag har det gått ytterligare ca 30 år sedan den boken skrevs, och det går fortfarande att se att forskning om den kristdemokratiska ideologin är ytterst relevant.

I boken *EU i en världsordning under omvandling* (2018) argumenterar författarna för att den politiska institutionen EU idag behöver definiera sin plats i en världsordning under omvandling på ett tydligare sätt. Unionen präglas av både inre och yttre utmaningar, där unionens legitimitet som både en produkt av och en garant för en liberal världsordning utgör den mest komplexa av dessa utmaningar.² EU:s funktion av politisk aktör ifrågasätts även inifrån, till följd av Brexit, EU-skepticism och den europeiska integrationens utmaningar. Utifrån tillkommer påfrestningar i form av ett allt mer osäkert utrikespolitiskt läge, där ett militärt upptrappat Ryssland blir allt mer offensivt.³ I boken *Ett nytt Europa – kristdemokrater visar vägen* (1992) menar Arbøl att nordens kristdemokratiska partier alla bildades åtskilliga år efter andra världskriget, och att de praktiskt taget saknar föregångare, vilket enligt honom inte är fallet med Europas kristdemokratiska partier.⁴ I en tid av den utrikespolitiska turbulens som beskrivs i boken *EU – en världsordning under omvandling* (2018) är det därför aktuellt att undersöka de svenska kristdemokraterna ytterligare.

¹ Arbøl, Niels. - *Kristdemokraterna - en världsrörelse* / Niels Arbøl; [svensk översättning: Ingvar Svensson]. - 1986. - ISBN: 91-85036-22-6, s.11

² *EU i en världsordning under omvandling* / Antonina Bakardjieva Engelbrekt, Anna Michalski & Lars Oxelheim (redaktörer) - 2018. - ISBN: 9789173591263, s.11–12

³ *Ibid.*, s.260

⁴ Arbøl, Niels, *Ett nytt Europa: kristdemokrater visar vägen*, Samhällsgemenskap, Stockholm, 1992, s.210

1.2 Bakgrund

1.2.1 Kristdemokraterna i Sverige

Dagens kristdemokrater (KD) i Sverige har sina rötter i föregångarpartiet *Kristen demokratisk Samling*, vars bildande av ett politiskt parti på kristdemokratisk grund år 1964 blev det första av sitt slag i Sverige. Det var dock inte den enda mobiliserade organisationen eller det enda politiska partiet med kristdemokratisk ideologi som fanns, både i Europa och även i Sverige fanns en rad partibildningar respektive organisationsbildningar som bildade partipolitiska handlingsprogram utifrån kristna värderingar.⁵ Partiet blev en fullvärdig medlem i partiet *European People's Party* år 1996.⁶

Partiet har sedan 1996 det nuvarande namnet *Kristdemokraterna*, och leds sedan 2015 av partiledaren Ebba Bush Thor. Partiets representeras i EU-parlamentet av Anders Sellström. Partiets politik utgår ifrån, precis som namnet avslöjar, en kristdemokratisk ideologi. Det innebär att politiken är baserad på en kristen människosyn och värdegrund. Det går att urskilja fem centrala begrepp i den kristdemokratiska ideologin, vilka är: *subsidiaritetsprincipen*, *personalism*, *personligt ansvar*, *förvaltarskap* och *kristdemokratisk samhällssyn*.⁷ Partiets identifierar sina tre viktigaste frågor som äldrevård, trygghet och sjukvård. Ytterligare tre prioriterade områden är familj, jobb och integration.⁸ Partiets strävar efter att med sin politik, som de själva beskriver det i principprogrammet från 2015, skapa ett samhälle med målet att uppnå *det gemensamma bästa*.⁹ På sin hemsida redogör KD för sin positiva inställning till ett svenskt medlemskap i EU, och uttrycker åsikten att det även är viktigt att EU används på rätt sätt. gränsöverskridande utmaningar ska lösas gemensamt i unionen, samtidigt som politiska beslut ska fattas på bästa ändamålsenliga nivå.¹⁰ *Subsidiaritetsprincipen* som detta också kallas, är en central del i kristdemokraternas ideologi¹¹, och präglar i stor utsträckning hur partiet ser på EU och dess maktbefogenheter.

⁵ *Kristdemokratisk ideologi: essäer om idéhistoria, personalism, förvaltarskap och samhällssyn*. (2. uppl.) (2000). Stockholm: Civitas - kristdemokratiska idéinstitutet, s. 53-54, 56

⁶ Kristdemokraterna.se, hämtad 13/2–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/om-oss/historia/>

⁷ Civitas (2000) s. 5–12

⁸ <https://kristdemokraterna.se/om-oss/historia/>, hämtad 13/2–19

⁹ Kristdemokraterna (2015). *Principprogram*. Sollentuna: Bomastryck (2017) Antaget vid Kristdemokraternas riksting 2015. S.12. Tillgänglig: <http://www.kd.nu/principprogram.pdf>

¹⁰ Kristdemokraterna.se, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://kristdemokraterna.se/?post_type=politic&politic-categories=e

¹¹ Kristdemokraterna.se, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/var-politik/ideologi-och-principprogram/>

1.2.2 Kristdemokrati i Europa

The European People's party (EPP) grundades år 1976 och är ett politiskt parti i Europaparlamentet, bestående av en samling europeiska kristdemokratiska partier. Partiet för en politik som går ut på att inom EU uppnå politisk transparens samt ett effektivt EU-arbete som utförs så nära medborgarna som möjligt.¹² Motivet bakom att bilda EPP låg i viljan hos den kristdemokratiska parlamentsgruppen i Europaparlamentet att utgöra en motpart i den pågående diskussionen om den europeiska gemenskapens utveckling. EPP argumenterar för att Europas kristdemokratiska partier har varit mycket pådrivande när det kommer till den konstitutionella utvecklingen i EU, och att man ihärdigt har agerat för att EU i ökande utsträckning ska ta formen av en federal aktör.¹³ I boken *Christian Democracy in Europe – a comparative perspective* (1994) skriver statsvetaren David Hanley att utvecklingen mot en europeisk integration har haft en stor påverkan på nationella politiska partier i hela unionen. EPP har en institutionell struktur, och arbetar på parlamentarisk nivå för ett ännu mer federalt EU.¹⁴ Vidare redogör denne för hur EPP, genom att säkra majoriteten för en (för Europaparlamentet) fördelaktig åsiktslinje, indirekt påverkar EU-kommissionens beslutsfattande. Detta menar Hanley är ett tecken på att EPP bidrar till att skapa en federal elit vars befogenheter oundvikligen kommer att sträcka sig bortom dess begränsningar.¹⁵

EPP framhåller att den politiska situationen i dagens Europa har förändrats och strävar på grund av detta efter ett starkare EU med mer sammanhållning. Ett centraliserat EU är dock inte eftersträvansvärt, utan EPP verkar för att unionen beslutar och agerar överstatligt endast enligt subsidiaritetsprincipen.¹⁶ Statsvetaren Marie Demker skriver i sin bok *Religion och politik* från 1998 att det dåvarande KdS skriver relativt lite om det egna landet när det kommer till frågan om den kristdemokratiska synen på EU:s säkerhets – och utrikespolitik, och fokuserar istället på att framhäva den europeiska aspekten av unionens arbete.¹⁷

1.2.3 EU som politisk institution och aktör

EU:s struktur bygger på ett politiskt system där de olika institutionerna fyller olika funktioner. Strukturens kärna ser ut enligt följande: Europeiska rådet beslutar om EU:s övergripande prioriteringar

¹² Epp.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://www.epp.eu/about-us/history/>

¹³ Civitas (2000) s. 55

¹⁴ Christian democracy in Europe: a comparative perspective / edited by David Hanley. - 1994. - ISBN: 1-85567-086-0, s.185

¹⁵ Ibid., s.190

¹⁶ Epp.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://www.epp.eu/our-commitments/commitments/>

¹⁷ Demker, M. (1998). *Religion och politik: den europeiska kristdemokratins dilemma*. (1. uppl.) Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle), s.147

och företräds av medlemsstaternas regerings- och statschefer, samt EU-kommissionens ordförande och EU:s utrikesrepresentant. Europaparlamentets folkvalda ledamöter företräder medlemsstaternas medborgare, EU-kommissionen verkar för unionens intresse i helhet, och medlemsstaterna försvara sina nationella intressen i Europeiska unionens råd.¹⁸ Varje åtgärd som vidtas bygger på de fördrag som har godkänts av medlemsstaterna, vilket innebär att EU:s makt ges demokratiskt av medborgarna.¹⁹ I samband med Lissabonfördraget infördes subsidiaritetsprincipen, vilken innebär att makten ska ligga så nära medborgarna som möjligt, och att EU därför endast får vidta åtgärder om inte bättre resultat kan nås på nationell eller regional nivå.²⁰

Frågan om överstatlighet är tätt knuten till subsidiaritetsprincipen, eftersom en överstatlig makt innebär att unionen har makten att fatta beslut på en högre EU-nivå som varje medlemsstat sedan måste anpassa sig efter. De handlar båda om EU:s politiska makt och hur den är uppbyggd.²¹ Ett exempel på ett policyområde där överstatlighet råder är den gemensamma utrikes och säkerhetspolitik. Den bygger på diplomati och respekt för internationella regler, och ska lösa konflikter samt främja en internationell förståelse. Bevarandet av fred, stärkandet av internationell säkerhet och utvecklandet av rättsstatsprincipen är uppsatta mål inom policyområdet i syftet att bevara demokrati och upprätthållandet av fred.²² Ur ett europeiskt perspektiv har EU som en politisk aktör omgivits av två formativa komponenter i den rådande liberala världsordningen: den amerikanska hegemonin och den europeiska nationalstaten. Författarna till boken EU i en världsordning under omvandling menar att detta både har möjliggjort och begränsat EU:s aktörskap. Gällande nationalstaten grundas EU:s aktörskap på medlemsstaternas politiska vilja att agera unisont och i en viss utsträckning delegera makt till en överstatlig institution i syftet att möjliggöra ett kollektivt agerande. Frågor om vad en sådan delegering av makt innebär för en medlemsstats suveränitet och inflytande blir här centrala. Vidare har förhållandet till USA som hegemonins ledare påverkat EU:s aktörskap genom tre övergripande geopolitiska överenskommelser. Den första berör amerikanska säkerhetsgarantier till EU inom ramen för den militära försvarsalliansen NATO. Den andra överenskommelsen beskrivs som det amerikanska stödet till återuppbyggandet av och integrationen mellan Europas länder efter andra världskrigets slut. Den tredje överenskommelsen gäller det europeiska stödet till USA:s ledarskap inom den liberala ordningen och

¹⁸ Europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_sv

¹⁹ Publications.europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://publications.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1>

²⁰ Bache, Ian. - Politics in the European Union. - 2015[2011] - 4th, [updated] edition Ian Bache, Simon Bulmer, Stephen George, Owen Parker. - ISBN: 9780199689668 (PBK) s. 216

²¹ Ibid., s.16

²² Europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_sv

inom olika politikområden. Med bakgrund i den här euroatlantiska ordningen har EU:s aktörskap inom utrikes- och säkerhetspolitik formats av såväl USA som medlemsstaternas suveränitet.²³ Hans Keman och Paul Pennings skriver i sin artikel *Competition and Coalescence in European Party Systems: Social Democracy and Christian Democracy Moving into the 21st Century* från 2006 att demokratiseringen av Central- och Östeuropa i kombination med Skandinavien anslutande, med undantag för Norge, medverkade till att en tidigare uppfattning av politisk konsensus förändrades, och resulterade i att både kristdemokrati och socialdemokrati under 1990-talet etablerades som ”efterkrigs – hjältar.”²⁴ Den här typen av tidigare forskning visar att den kristdemokratiska ideologin har upplevt ett politiskt skifte både i en europeisk kontext och inom ideologin i sig.

1.4 Disposition

Uppsatsens resterande avsnitt inleds med *teori och tidigare forskning*, där tidigare teorier och forskning om både svensk och europeisk kristdemokrati samt om europeiska unionen redogörs för. Det följs av avsnitten *syfte och forskningsfråga*, vilka beskriver syftet med uppsatsens analys av kristdemokraternas syn på EU och mynnar ut i en övergripande forskningsfråga. Avsnittet *material och metod* beskriver källmaterialet och övrigt material, samt hur den idéanalytiska metoden som används för att angripa forskningsfrågorna kan bära analysen framåt. De avslutande avsnitten *analys och avslutande diskussion* redogör för vilken syn KD har på EU som institution och politisk aktör utifrån tre valda idéanalytiska dimensioner, vilket sedan diskuteras i förhållande till vad teorier och tidigare forskning säger om KD:s syn på unionen, i syftet att blottlägga nya slutsatser som kan dras av det som framkommer i analysen. Slutligen listas allt källmaterial och övrigt material under avsnittet *referenslista*.

²³ Engelbrekt, A. m.fl. (2018) *EU i världsordning under omvandling*, s.42-44

²⁴ Keman, H. Pennings, P. (2006) *Competition and Coalescence in European Party Systems: Social Democracy and Christian Democracy Moving into the 21st Century*. *Swiss political science review* 12(2) s. 96-97

2. Teori och tidigare forskning

Uppsatsens analys är uppbyggd med två typer av material, övrigt material och källmaterial. I det här avsnittet presenteras tidigare forskning och teorier om den kristdemokratiska ideologin och dess förhållande till EU, och i avsnittet *Källor* presenteras det källmaterial som KD och talespersoner för KD själva har gett ut. Den objektiva analysen beskriver partiets syn på EU, och är därmed baserad på källmaterialet. Diskussionen kring vad som framgår av partiets resonemang om EU bygger på hur det som KD säger om EU kan resoneras kring med hjälp av tidigare forskning och teorier. Det övriga materialet består således av två metodböcker, sju böcker om kristdemokrati och EU, och fyra vetenskapliga artiklar om EU, KD och den kristdemokratiska ideologin. Tidigare forskning och teori redogör för hur KD ser på EU och dess koppling till de tre dimensionerna *Överstatlighet kontra suveränitet, subsidiaritetsprincipen* och *Den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken*. Forskningen handlar om KD:s syn på EU under 1990-talet, tidigt 2000-tal och i nutid. Det är med andra ord både tiden strax före och efter Sveriges anslutande till unionen, och även nuvarande tidsperiod.

2.1 Svenska kristdemokrater

Statsvetaren Rutger Lindahl gav 2005 ut debattartikeln *En kluven EU-opinion*, i vilken han redogör för svenskarnas intresse för EU-frågor vid tiden för den svenska folkomröstningen om medlemskap i unionen 1994. Både vid tiden för det svenska anslutandet och tio år senare var fördelningen av EU-förespråkare och EU-motståndare mycket jämn i Sverige. När folkomröstningen om euron senare skedde 2003 så skapade detta en livlig debatt, vilket stimulerade den svenska opinionsbildningen även inom andra EU-frågor. Lindahl ställer det tydliga nej-resultatet gällande ett svenskt anslutande till eurosamarbetet mot en samtidig ökning av stödet för Sveriges medlemskap, och påvisar att folkomröstningen om euron blev ett tillfälle för svenskarna att markera att man ansåg att Sverige fortsatt ska vara medlem i EU, men att man samtidigt inte var beredda att stödja alla förslag om ett mer överstatligt samarbete. Lindahl skriver vidare att det inte i något av de svenska riksdagspartierna som ser positivt på det svenska medlemskapet finns ett helhjärtat stöd för EU-frågor hos partisympatisörerna, utan att det istället finns en stark splittring även inom KD.²⁵

I artikeln *En mångtydig EU-opinion* från SOM-institutet redogör Lindahl för hur KD tycks vara beredda att utveckla ett djupare EU-samarbete inom vissa politikområden, men inte inom andra. KD är positivt inställda till ett europeiskt försvarssamarbete, samtidigt som tidigare undersökningar har kunnat konstatera att man inom KD har uppvisat en mycket stor splittring gällande det svenska EU-

²⁵ Lindahl, Rutger. (2005) *En kluven EU-opinion*. S.435–436. Hämtad: 3/3–19. Tillgänglig: https://ipd.gu.se/digitalAssets/1294/1294343_435-444.pdf

medlemskapet. Lindahl påvisar att det tycks finnas ett samband den i svensk politik typiska ”vänsterhöger – dimensionen” och ”ja- nej till EU-dimensionen”, i vilket kristdemokraterna utgör den mittengrupp i skalan som är kraftigt splittrade i EU-frågor.²⁶

Statsvetaren Olof Peterson skriver i sin rapport *Svensk Europadebatt* för det oberoende forskningsinstitutet Notre Europe (2000), att kristdemokraterna trots sin positiva syn på EU också ser en risk i att den fria marknaden hämmas av byråkratisk kontroll och politisk reglering från Bryssel. Vidare redogör Peterson för att KD också ser positivt på de svenska kristdemokraternas medlemskap i EPP, eftersom partiet där får en större möjlighet att direkt påverka vilken riktning EU går i. För att stärka EU-samarbetet och legitimera det i människors ögon anser KD att EU:s kompetensområden måste definieras ännu tydligare, samtidigt som unionens utförande och upprätthållande av subsidiaritetsprincipen måste preciseras.²⁷

2.2 Europeiska Kristdemokrater

Statsvetaren Marie Demker skriver i sin bok *Religion och politik* från 1998 att kristdemokratin som politisk ideologi har övernationella ambitioner samtidigt som den verkar tillsammans med andra politiska partier i en nationell miljö. Europeiska kristdemokrater vill enligt hennes forskning verka över nationsgränser samt ha internationella samarbetsorganisationer med ett budskap som riktar sig till alla individer i en viss grupp oberoende av nationella gränser. Samtidigt måste kristdemokratin även hantera den nationella politikens krav och förväntningar, vilket hon problematiserar som en balansgång mellan de nationella kraven, vilka härrör ur lojaliteten till nationalstaten, och de övernationella ambitionernas försök att frigöra lojaliteten från nationalstaten till förmån för lojaliteter som sträcker sig över dess kulturella och territoriella gränser.²⁸

Europavetaren Wolfram Kaiser skriver i boken *Christian democracy and the origins of european union* (2007) att kristdemokratiska partier i partigruppen EPP har utökat sin organisatoriska styrka, vilket särskilt reflekterades i sammanhållningen kring röstning inom EPP gällande EU:s utvidgande och anslutanden av nya medlemsstater mellan åren 1973–2004. Trots detta har EPP fortfarande inga centraliserade beslutsfattande procedurer. EPP insisterade år 2004 på att den portugisiska EPP – politikern Manuel Barosso skulle bli tillsatt som EU-kommissionens president, vilket sedan blev verklighet. EPP själva menade att deras önskan om detta gick i uppfyllelse baserat på att partiet nu för

²⁶ Lindahl, Rutger. *En mångtydig EU-opinion*. S.375, 383. Hämtad: 3/3–19. Tillgänglig: https://www.utbildning.gu.se/digitalAssets/1288/1288197_26.pdf

²⁷ Peterson, Olof. (2000) *Svensk Europadebatt*. Notre Europe. S.3, 5. Hämtad 3/3–19. Tillgänglig: http://olofpetersson.se/_arkiv/skrifter/notreeurope_sv.pdf

²⁸ Demker, Marie (1998) *Religion och politik: den europeiska kristdemokratin dilemma*, s.126–127

första gången var den enskilt största partigruppen i Europaparlamentet (EP), och Kaiser argumenterar för att EPP trots det här exemplet på framgång ändå inte kan delta i formandet av en europeisk regering som är beroende av parlamentariskt stöd. Kaiser menar att konkurrens mellan ideologiska anhängare till kristdemokratin och även konkurrens inom det politiska beslutsfattandet har ökat i EP. Samtidigt har ett minskande valdeltagande i europeiska val sedan år 1979 gjort att många människor har börjat ifrågasätta legitimiteten i Europaparlamentsval när det kommer till partier på EU-nivå. Kaiser menar att det transnationella kristdemokratiska nätverket i Europa trots detta har haft stor framgång med att både hjälpa nya anslutande medlemsstater i sin politiska övergång till EU-medlemskap, men även i sitt koordinerade försvar av *kristdemokratiska konstitutionella idéer*.²⁹

Demker skriver även i boken *Religion och politik* (1998) att det inom det flamländska kristdemokratiska partiet CVP (nuvarande CD&V) råder en motsättning mellan medlemmarna, parlamentarikerna och de kristdemokratiska ministrarna om hur viktigt federalism var i Belgien. Denne redogör för hur det kristdemokratiska partiet CVP under tidigare år har argumenterat för att flamländarna inte behöver någon federal stat, eftersom det räcker att utnyttja sin majoritet i Belgiens politiska institutioner i syftet att skydda Flanderns intressen. I slutet av 1980-talet var dock läget ett helt annat då CVP tog steget mot en federal stat, vilket skedde år 1993. I jämförelse med övriga flamländska partier menar Demker att CVP har gjort sig känt som det mest Europavänliga, och stod vid tiden då boken skrev redo att överföra en mycket stor del av den nationella kompetensen till EU. Demker hänvisar till partiets dåvarande Europaprogram, i vilket de sade sig representera Flandern i Europa, inte Belgien. Det tolkar Demker som att CVP:s positiva hållning till Europa är ett sätt att låta regionerna få ett betydligt större inflytande i det politiska beslutsfattandet, trots att dåvarande valkampanjer hos i Belgien dominerades av federala frågor. Demker argumenterar för att CVP i sin förhållning till Europa kan sägas ha övernationella ambitioner, men att de är tydligt kopplade till Flanderns möjlighet att få ett större politiskt inflytande och autonomi. Demkers teori handlar därmed om att dåvarande CVP:s väljare kan ha förstått meningen med partiets övernationella ambitioner, vilka går ut på att försvaga den federala nivån och stärka den egna regionen.³⁰

Vidare beskriver Demker hur säkerhetspolitiska ambitioner hos EU framhålls som ett mycket viktigt politikområde för både de dåvarande svenska kristdemokraterna (KdS) och det vallonska kristdemokratiska partiet PSC i Belgien. KdS betonar att ett gränsöverskridande problem kräver gemensamma lösningar, och att subsidiaritetsprincipen ska gälla i hela den europeiska integrationen. Skillnaden dem emellan ligger dock i det faktum att PSC i sin argumentation inte tar fasta på

²⁹ Kaiser, Wolfram (2007) *Christian democracy and the origins of European Union*, Cambridge University Press, Cambridge, s.320

³⁰ Demker, Marie (1998) s.141–142

legitimeringen av processen, utan snarare på hur den ska integreras i det nationella arbetet. PSC vill att EU ska få en helt igenom gemensam utrikespolitik, även när det gäller försvarsfrågor, där man vill se ett förnyat NATO i vilket Europa tillsammans med USA och Kanada utvecklar en egen linje i försvars- och säkerhetspolitiken. Demker diskuterar också hur det franska kristdemokratiska partiet CDS vid tiden då boken skrevs ansåg att EU var dagens uttryck för det federalistiska ideal som CDS var hängiven anhängare av, och att EU i partiets ögon representerade en ”stabilitetspol” i Europa i förhållande till den utrikes- och säkerhetspolitiska utvecklingen i Östeuropa och Ryssland.³¹ Gällande utrikes- och säkerhetspolitik samt ett överstatligt EU i förhållande till nationell suveränitet så skriver Demker att svenska KdS pratar relativt lite om ”det egna landet”. Sverige ska enligt partiet främja den europeiska säkerheten och verka för en offentlighetsprincip i EU, vilket enligt Demker talar för att nationen framhålls främst som organisatorisk entitet istället för ett ideologiskt begrepp. Partiet har dock ett starkt engagemang för den svenska regionalpolitiken, och menar att subsidiaritetsprincipen är av fundamental betydelse i synen på maktfördelning mellan överstatliga nivåer, statliga nivåer regioner och kommuner. De svenska kristdemokraterna kopplar samman sin ideologiska grundläggande subsidiaritetsprincip med synen på regionalpolitik, men lägger enligt Demker inte något särskilt stort fokus på autonomi eller någon annan form av självbestämmande.³²

2.3 EU:s politik

Fördraget om den Europeiska unionen trädde i kraft år 1993, vilket markerade att ett ytterligare större steg mot en europeisk integration hade tagits. EU:s senaste föregångare, *den europeiska gemenskapen*, övergick nu i en ny politisk struktur där en sammanslagen suveränitet och ett mellanstatligt, enhälligt beslutsfattande var de nya grundpelarna i unionen.³³ EU-kommissionen lanserade den s.k. *sociala pelaren* år 2017, vilket är en icke-lagstiftande överstatlig programförklaring över olika sociala mål som medlemsstaterna förbinder sig till.³⁴ I artikel 5 i fördraget om den europeiska unionen definieras subsidiaritetsprincipen, vilken innebär att politiska beslut ska fattas så nära unionens medborgare som möjligt - med andra ord på lägsta möjliga politiska nivå. Inom policyområden där EU inte har exklusiv behörighet, ska unionen endast vidta åtgärder när dessa åtgärder är mer effektiva än de som kan vidtas på nationell, regional eller lokal nivå. Målet med den här rättsliga principen är även att kontrollera om

³¹ Ibid., s.145–146

³² Demker, Marie (1998) s.147, 149

³³ Bache, I. m.fl. (2015) *Politics in the European Union*, s.154

³⁴ Hemsida: ec.europa.eu <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=sv>, hämtad 30/4-19

de åtgärder som vidtas på EU-nivå står i proportion till de möjligheter till åtgärder som redan finns på nivåer som är närmare folket än på EU-nivå.³⁵

I en tid av politisk förändring, både inom EU och i den globala världsordningen, står det klart att EU som politisk aktör nu tampas med att möta utmaningar såsom det kommande brittiska utträdet ur unionen och frågan om hur den europeiska integrationen ska hanteras.³⁶ Författarna till boken *EU i en världsordning under omvandling* (2018) argumenterar för att ett av de största hindren för att EU ska agera enhälligt är bristen på intern sammanhållning. Faktumet att en medlemsstat väljer att lämna unionen och genom det också ifrågasätter EU:s värdegrund, medför att EU:s ställning i den globala ordningen försvagas.³⁷ Den här typen av politisk utveckling öppnar naturligtvis upp för att även andra stater börjar ifrågasätta EU:s legitimitet i frågan om överstatligt styre kontra medlemsstaternas nationella suveränitet.

3. Syfte och forskningsfråga

Syftet med den här uppsatsen är därför att undersöka huruvida det har skett en förändring i hur KD ser på EU som institution och politisk aktör. Det finns en forskningslucka i hur man tidigare har forskat om KD:s syn på EU som aktör, vilken består i *avsaknaden* av en analys över hur partiets syn på EU som institution och politisk aktör har förändrats i synen på tre olika teman, i en jämförelse mellan två distinkta tidsperioder. Redan befintlig forskning om kristdemokraterna har redogjort för hur relationen mellan partiets kristdemokratiska ideologi och EU ser ut, vilket i den här uppsatsen används för att nyansera analysen, men det har däremot inte forskats tillräckligt utförligt om hur partiets syn på EU har tagit sig ett annorlunda uttryck mellan två distinkta tidsperioder. De tre teman, eller dimensioner som de kommer kallas i resterande delar av uppsatsen, är följande: *Överstatlighet kontra suveränitet*, *subsidiaritetsprincipen* och *EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik*. Dessa dimensioner används som verktyg för att kunna ta fasta på konkreta exempel på hur synen på EU har förändrats hos kristdemokraterna. Tidigare teori och forskning redogör för hur äldre kristdemokratiska partier, och även föregångare till dagens kristdemokratiska partier, har sett på EU och hur den kristdemokratiska ideologin har figurerat i Europa och EU. Den tidigare forskningen visar hur problematiken kring överstatlighet kontra nationell suveränitet har speglats i både EPP och hos KD, men har inte gjort en

³⁵ Hemsida: eur-lex.europa.eu <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html?locale=sv>, hämtad 10/2-19

³⁶ Engelbrekt, A. m.fl. (2018) *EU i en världsordning under omvandling*, s.7

³⁷ Ibid. S.8

jämförelse över hur synen på överstatlighet kontra suveränitet har förändrats hos KD mellan två tidsperioder. Subsidiaritetsprincipen beskrivs i tidigare forskning som en central del i både de europeiska och svenska kristdemokraternas ideologi, men har heller inte jämförts mellan två tidsperioder. Synen på EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik har i tidigare forskning beskrivits i både en europeisk och en svensk politisk kontext, men har inte heller analyserats komparativt mellan två tidsperioder hos KD. Alla tre dimensioner omnämns tydligt i tidigare forskning, men har inte använts tillsammans i en analys av hur synen på dem har förändrats hos KD mellan två tidsperioder. Detta utgör den forskningsluckan som nämns ovan, och detta i kombination med att de i tidigare forskning utgör aktuella ämnen i både äldre och nutida politik gör att de är intressanta att undersöka i en komparativ idéanalys. Anledningen till att tidsperioderna 1993-1997 och 2013-2018 används som de två tidsramarna är det faktum att det finns forskning som behandlar de specifika dimensionerna under just de åren. Tidigare forskning berör även hur KD:s föregångarparti har uttryckt sig kring dessa dimensioner, men tidsperioden då KdS blev nuvarande KD sammanfaller med tiden precis före och efter Sverige gick med i EU. Det gör att åren 1993-1997 är särskilt intressant att undersöka, speciellt i jämförelse med åren 2013-2018 vilka motsvarar nutid. Tanken är att uppsatsens resultat ska kunna bidra till redan befintlig forskning om den kristdemokratiska synen på EU.

Uppsatsens övergripande forskningsfråga ser ut enligt följande:

- *På vilket sätt har synen på EU förändrats hos kristdemokraterna mellan tidsperioderna 1993–1997 och 2013–2018?*

För att lättare kunna angripa forskningsproblemet delas den övergripande forskningsfrågan in i tre mindre specificerade forskningsfrågor. Det är ett sätt att operationalisera uppsatsens forskningsfråga på ett sätt som underlättar arbetet med den valda forskningsproblematiken. Den övergripande frågeställningen är därmed uppdelad i följande forskningsfrågor:

- *På vilket sätt har synen på överstatlighet kontra suveränitet förändrats hos KD mellan tidsperioderna 1993-1997 och 2013-2018?*
- *På vilket sätt har synen på subsidiaritetsprincipen förändrats hos KD mellan tidsperioderna 1993-1997 och 2013-2018?*
- *På vilket sätt har synen på EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik förändrats hos KD mellan tidsperioderna 1993-1997 och 2013-2018?*

4. Källmaterial och metod

4.1 Källmaterial

Materialet som används i den här uppsatsen är uppdelat i källmaterial och övrigt material, där två principprogram, två europapolitiska program, två riksdagsmotioner, en subsidiaritetsrapport, ett tal, fyra debattartiklar och en idéskrift utgör källmaterialet, vilket är skrivet av partiet självt och dess representanter. Källmaterialet har analyserats utifrån de aktuella forskningsfrågorna, vilket innebär att det endast är de avsnitt i principprogrammen och de europapolitiska programmen som har berört KD:s syn på EU som har analyserats, inte övriga delar. Det övriga materialet används som ett komplement till källmaterialet, i syftet att nyansera analysen och skapa en förståelse för vad som skrivs i källmaterialet. Allt källmaterial som analyseras är skrivet i textform. KD:s principprogram från åren 1993 och 2015 är arkiverade på hemsidan *svensk nationell datatjänst*, vilket är ett universitetskonsortium för forskningsdata.³⁸ Något som är viktigt att tänka på i analyserandet av olika texter utgivna av partiet är att de först och främst är skrivna under olika tidsperioder. Det gör att de politiska och samhällseliga kontexterna skiljer åt mellan exempelvis KD:s principprogram från 1993 och en debattartikel skriven år 2017. Det går därför inte att analysera de olika källmaterialen utifrån exakt samma kontexter, utan det är det idémässiga innehållet som ska analyseras, inte den samtida kontexten. Samtida politiska och samhällseliga kontexten är endast ett sätt att förstå varför en viss idé uttrycks vid en viss tid hos partiet. En annan sak som är viktig att tänka på är att det som en enskild talesperson eller en grupp talespersoner skriver om partiet i exempelvis en debattartikel eller politisk motion inte nödvändigtvis speglar varje kristdemokrats personliga åsikt i den fråga som diskuteras. Även om et antal nyckelpersoner är politiskt utvalda inom partiet att uttrycka sig i källmaterialet och i tal så måste läsaren ändå ha i åtanke att varje åsikt som uttrycks inte speglar exakt hur varje medlem i partiet ser på de ämnen som diskuteras.

4.2 Metod

Baserat på det källmaterial som används och på den forskningsproblematik som angräps i den här uppsatsen har jag bestämt mig för att använda mig utav en komparativ idéanalys. Textanalys är en metod som inom samhällsvetenskaplig forskning kan användas för att studera samhället.³⁹ Det går att dela in olika typer av textanalyser i olika kategorier baserat på vilket syfte som finns med att studera en viss text eller ett visst fenomen. Idé-och ideologianalys är en form av textanalys där innebördsaspekten av

³⁸ Svensk nationell datatjänst, hämtad 28/11–18. Tillgänglig: <https://snd.gu.se/sv/om-oss>

³⁹ *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* / Göran Bergström, Kristina Boréus (red.).. - 2012 [utök.] uppl. 3 - ISBN: 9789144074764, s.17

texter är centralt, vilket rent konkret innebär att man studerar de idéer som uttrycks i en text. Ideologianalys inriktar sig ofta på en specifik politisk ideologi, vilket ofta går hand i hand med idéanalys, medan idéanalysen i sig inte alls är begränsad till att behandla enbart politiska idéer. Det går att urskilja olika typer av idéanalyser, vilket görs genom att kategorisera syftet hos dem. I den här uppsatsen undersöks huruvida en förändring har skett hos synen på EU och Europa har skett hos ett visst parti, vilket innebär att syftet är att beskriva en sådan eventuell förändring mellan två utvalda tidsperioder med utgångspunkt i exempelvis grupp – eller aktörsperspektiv.⁴⁰ Det gör att en beskrivande komparativ idéanalys passar bra som metod för den här uppsatsen. En central del i att göra en beskrivande, jämförande idéanalys är att också använda sig av ett analysverktyg. Det görs med syftet att analysera det aktuella materialet på ett sätt som utökar förståelsen för det som faktiskt undersöks, vilket är av stor vikt för att kunna förstå forskningen och betydelsen av den i sin helhet. Ett sådant analysverktyg är att utgå från olika dimensioner, vilka har stöd i ideologiforskning och politisk filosofi. Avgörande för att förstå användandet av dimensioner som analysverktyg är det faktum att de måste kopplas till det specifika fenomen som ska analyseras. Som forskare måste jag därmed kunna svara på frågan: *dimensioner av vad?*

Uppsatsens analys är uppbyggd med hjälp av tre olika dimensioner, vilka har valts ut som dimensioner av mig personligen eftersom de kan fånga upp den övergripande forskningsproblematiken på ett sätt som gör att den går att angripa på ett rimligt sätt. De mindre forskningsfrågor som ställs till materialet utgår direkt från de olika dimensionerna. *Indikatorer* är en annan benämning på termen dimensioner som ibland används i studiet av partiers idéutveckling⁴¹, men termen *dimensioner* är det som kommer användas i den här uppsatsen. När det kommer till användningen av dimensioner inom idéanalyser finns det tre olika sådana vilka brukar omfatta de flesta beröringspunkter som är intressanta att analysera inom idéanalyser, men viktigt att notera är att dessa dimensioner endast är *exempel* på typer av dimensioner som kan användas, och inte ett måste. Jag som forskare väljer själv vilka typer av dimensioner som är rimliga att använda i min analys.⁴² Exempel på sådana dimensioner är:

Människosyn (optimistisk – pessimistisk)

Samhällsteori (kollektivistisk – individualistisk)

Ekonomiska ideal (ekonomisk kollektivism – ekonomisk individualism)

Moralsyn (kollektivistisk eller individualistisk)

⁴⁰ Ibid., s.139, 145–147

⁴¹ Bergström, G. Boréus, K. (2011) s.157

⁴² Ibid. S.157

Dimensioner fungerar som riktmärken, de är ett sätt att välja ut och rikta in sig på de fenomen som de idéer man undersöker berör i praktiken.⁴³ De dimensioner som används i den här uppsatsens analys är följande:

Överstatlighet kontra suveränitet

Subsidiaritetsprincipen

EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik

När beslutet tas om vilka dimensioner en forskare ska använda sig av är det mest grundläggande att dimensionerna väl knyter an väl till den idé eller ideologiska syn som ska undersökas⁴⁴. Gällande hur synen på EU har förändrats hos kristdemokraterna mellan två tidsperioder är ovanstående dimensioner lämpliga att använda som analysverktyg, eftersom de handlar om tre sakfrågor som är viktiga både på EU-nivå och för kristdemokraterna själva. Storbritanniens kommande utträde ur EU gör att frågor om överstatlighet kontra suveränitet, subsidiaritetsprincipen och unionens gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik blir mycket relevanta att undersöka och forska mer om. Även det förändrade säkerhetspolitiska läget både i och utanför EU, samt kampen mot terrorism, är alla fenomen som gör att ovanstående dimensioner är relevanta att undersöka ytterligare. I materialet som används går det även att hitta resonemang som tyder på att en förändring har skett, vilket är en anledning till att de här dimensionerna är gynnsamma att använda sig utav, eftersom det då står klart att den här analysens resultat kan bidra med nya perspektiv till den redan befintliga forskningen i ämnet.

Ludvig Beckman skriver i sin bok *Grundbok i idéanalys* (2005) att den beskrivande idéanalysen som metod ibland sägs innebära att forskaren endast *redogör* för ett specifikt. Han argumenterar för att den uppfattningen är totalt missvisande, då en beskrivning måste tillföra något och innebära att forskaren drar slutsatser om materialet för att den beskrivande analysen ska ha ett vetenskapligt värde. Det är precis därför jag har valt att använda mig av en beskrivande idéanalys – eftersom dess uppgift i den här uppsatsen blir att säga någonting om det källmaterialets budskap som inte säger sig självt. Med hjälp av de dimensioner som läggs på källmaterialet kan nya slutsatser dras om KD:s syn på EU, och även tydliggöra oklarheter, som inte hade kunnat blottläggas annars.⁴⁵ Strävan efter att beskriva en politisk text innebär ofrånkomligen att jag som forskare anser mig kunna säga något om dess innebörd som förhoppningsvis inte är självklart och som också kan stå i strid med andra uppfattningar om det politiska

⁴³ Ibid., s.158–159

⁴⁴ Bergström, G. Boréus, K (2011) s.158

⁴⁵ Beckman, L. (2005). *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santéus, s.48–49

budskapet. Utifrån detta tycks en beskrivande idéanalys också förutsätta en jämförelse. Genom att jämföra källmaterialet utifrån olika mätpunkter (och i två olika tidsperioder) vilka i det här fallet är tre utvalda dimensioner, kan jag som forskare dra nya slutsatser som vad som sägs i källmaterialet.⁴⁶

Ett sätt att göra det är att göra en jämförelse mellan två tidsperioder, genom att jämföra hur KD såg på EU under perioden då Sverige anslöt till unionen med hur KD ser på EU idag. En annan metod som hade kunnat användas för att undersöka KD:s syn på EU är ideologianalys, men det hade förutsatt att det specifikt är den kristdemokratiska politiken som hade varit det centrala att undersöka. Idéanalysen är inte begränsad till att undersöka den politiska ideologin i sig, utan även de idéer en politisk ideologi visar sig ha.⁴⁷ Något som är värt att notera är att det i val av metod mellan idéanalys ideologianalys snarare handlar om vilken fråga som är intressant att besvara och med vilka verktyg den låter sig besvaras. Användandet av dimensioner är en typ av analysverktyg som passar bra för att besvara idéanalytiska frågeställningar.⁴⁸ Eftersom det är frågan om KD:s syn på EU som är central i den här uppsatsen är det därför lämpligare att utgå ifrån en beskrivande idéanalys.

Det objektiva resultatet som återger vad källmaterialet säger om KD:s syn på EU är därför strukturerat efter ett specifikt analyschema, vilket innebär att resultatet är uppdelat i de två tidsperioderna. Först hanteras den första tidsperioden 1993–1997 under vilken KD:s syn på EU i de tre dimensionerna beskrivs, och sedan hanteras den andra tidsperioden 2013–2018 under vilken KD:s syn på EU beskrivs. Resultatet ställs därmed upp som en jämförelse mellan två specifika tidsperioder, under vilka de tre dimensionerna sedan analyseras. Det gör att uppsatsens undersökning blir komparativ, eftersom den då bygger på en jämförelse mellan två tidsperioder. Vad partiet säger om de tre dimensionerna under de två tidsperioderna går därmed sedan att jämföra och diskutera som en komparativ idéanalys, eftersom det då är en jämförelse mellan hur ett partis idéer har förändrats *mellan* två tidsperioder.

4.2.1 Urval och avgränsning

Valet att göra en komparativ idéanalys av synen på EU som institution och politisk aktör hos KD innebär att ett urval och en avgränsning måste göras. Den avgränsningen gäller den aktuella tiden som ska undersökas och det material som under den tiden går att använda.

Efter att ha läst igenom källmaterialet blivit tydligt att den information som kan användas för att besvara forskningsfrågorna, nämligen partiets syn på EU, endast/främst går att hitta i början samt i

⁴⁶ Ibid., s.50–53

⁴⁷ Ibid., s.9–10

⁴⁸ Beckman, L. (2005) *Grundbok idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer* s.10–11

slutet av den för analysen aktuella perioden. Den ”första perioden” utgörs av det källmaterial som är skrivet mellan 1993–1997, och den ”andra perioden” utgörs av det källmaterial som är skrivet mellan 2014–2018. Under perioden 1998–2013 finns det inte lika mycket information att hitta om partiets syn på EU, vilket har gjort att fokuset i den här uppsatsen ligger på att jämföra ovanstående perioder specifikt och inte tiden där emellan. I partiets principprogram från 2001 nämns EU till en viss del, men det är så pass likt det som skrivs om EU i principprogrammet från 2015 att det inte fyller någon funktion att använda det, eftersom det upprepas i programmet från 2015. Det faktum att det är en större skillnad i tid mellan principprogrammet från 1993 och principprogrammet från 2015 talar för att det fyller en funktion att fokusera på skillnaden mellan första respektive andra perioden, och inte inkludera ”mellanperioden”. Även det faktum att det i partiets material mellan 1997–2013 inte nämns något om det som är av intresse för KD:s syn på EU innebär att det materialet i den mellanperioden inte är relevant att använda i analysen. Det innebär att de formulerade forskningsfrågorna måste vara tillräckligt snäva för att kunna besvaras på ett konkret sätt, och kanske främst att den information som behövs för att besvara forskningsfrågorna faktiskt går att hitta i materialet. I det här fallet har tillgången till den specifika information jag har letat efter fått styra vilket källmaterial och vilka delar av det samt vilken tidsperiod som ska undersökas.

5. Resultat

Under de 25 år som gått mellan 1993 och 2018 har partiet uttalat sig i en mängd olika motioner, handlingsprogram och artiklar om partiets syn på den överstatliga formen av politisk makt som EU har i förhållande till medlemsstaternas nationella suveränitet, men även om dess syn på och (hur väl EU förhåller sig till) subsidiaritetsprincipen samt på EU:s utrikes- och säkerhetspolitik. Resultatet är uppbyggt genom att tidsperioderna, och vad KD säger om varje dimension i respektive tidsperiod, beskrivs var för sig.

5.1 Tidsperiod 1 1993–1997

5.1.1 Överstatlighet kontra suveränitet

Frågan om maktfördelning och hur mycket makt en politisk aktör som EU ska ha över dess medlemsstater är ständigt föremål för politisk debatt. Kristdemokraternas föregångare, *kristdemokratiska samhällspartiet*, skriver i sitt principprogram från 1993 att en konstitution för de europeiska gemenskaperna måste vara utformad på ett sätt som påvisar att maktfördelningen mellan olika nivåer är tydlig, och att effektiva mekanismer som säkerställer beslutsfattandet enligt denna maktfördelning bör etableras.⁴⁹ År 1994 därpå skriver partiet i sitt *Europapolitiska handlingsprogram* att EU måste få ett mer gemensamt och överblickbart regelverk, vilket kan ske genom att kommissionens arbete effektiviseras och att valda EU-parlamentariker ska ges möjlighet att hålla sig uppdaterade med den svenska riksdagens och regeringens ståndpunkter i unionens politik.⁵⁰ När Sverige 1997 varit medlem i unionen i ca två år skrev kristdemokraten och KD:s dåvarande partiledare Alf Svensson en motion till Sveriges riksdag, där han tillsammans med andra partimedlemmar uttryckte en önskan om att bryta ned unionens pelarstruktur till förmån för en mer sammanhängande organisation. Han menar även att partiet anser att Sverige bör föra en tydligare kommunikation kring vilka politikområden inom vilka vi skiljer oss från majoriteten är, och även kring vilka politikområden vi anser vara viktigast att fokusera på och engagera oss i, i syftet att få större inflytande inom unionen.⁵¹ När det gäller specifika politikområden skriver Svensson bland annat att asyl- och invandringspolitik är ett exempel på viktiga gränsöverskridande politikområden, och menar att EU:s inrikespolitiska och juridiska samarbete bör

⁴⁹ Kristdemokratiska samhällspartiet (1993). *Principprogram*. Stockholm: partipresidiet 1996. s.55. Tillgänglig: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/kd/p/1993>

⁵⁰ Kristdemokratiska samhällspartiet. Partistyrelsen, *Europapolitiskt handlingsprogram*, [Kristdemokratiska samhällspartiet], [Stockholm], 1994, s.4

⁵¹ Motion 1997/98:K715 av Alf Svensson m.fl. (kd) *Europapolitiken*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/europapolitiken_GL02K715

integreras och harmoniseras med resultatet att dessa politikområden hamnar under EU-domstolens juridiska kontroll och under parlamentets politiska kontroll.⁵² Faktumet att det polisiära-och straffrättsliga samarbetet (efter ratificerandet av Amsterdamfördraget, EU:s nya grundlag) blir mellanstatligt när det kommer till asyl-och invandringspolitik, vilket gör att EU:s befogenheter blir otillräckliga, är något som Svensson uttrycker som ett bakslag för den humana flyktingpolitiken EU enligt honom måste fortsätta föra.⁵³

5.1.2 Subsidiaritetsprincipen

Kristdemokraterna ser subsidiaritetsprincipen som en av de allra viktigaste grundpelarna i den kristdemokratiska ideologin⁵⁴, vilket innebär att både allmän och politisk diskussion om hur väl principen faktiskt efterlevs inom EU:s lagstiftande och beslutsfattande process är ständigt aktuellt. Principen beskrivs i 1993 års principprogram som ett arbetsverktyg. Trots att det är en maktfördelningsprincip så är det inte en avgörande modell för hur kompetensfördelning ska se ut, utan den uppgiften förblir ständigt föremål för politisk debatt. Partiet påpekar att principen inte heller är en decentraliseringsprincip, utan kan fungera både som fjärr-och närprincip, beroende på vilken uppgift som ska utföras. Man menar även att principen är fundamental för att ett demokratiskt tillvägagångssätt ska kunna upprätthållas, vilket man i 1993 års principprogram poängterade genom att konstatera att utvecklingen av *de europeiska gemenskaperna* (övergår i *EU* 1993) bör ske i enlighet med subsidiaritetsprincipen. Den kompetens som ska föras över från de nationella parlamenten till de europeiska gemenskaperna (blivande EU) ska endast omfatta de områden där gemenskapernas beslut blir effektivare än vad en medlemsstat själv hade kunnat åstadkomma.⁵⁵

I partiets europapolitiska handlingsprogram från 1993 skriver man vidare att även övriga europeiska kristdemokratiska partier ser subsidiaritetsprincipen som ett sätt att bevara den nationella, regionala och lokala kompetensen. Man argumenterar för att EU endast kan vara en stark gemenskap som består av ett antal decentraliserade nationer, och inte någon superstat.⁵⁶ En betydelsefull fråga för KD när det gäller subsidiaritetsprincipen är frågan om Europaparlamentets fysiska säte.

5.1.3 EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik

⁵² Svensson, A. m.fl. (1997) *Europapolitiken*

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Hemsida: kristdemokraterna.se <https://kristdemokraterna.se/skolarbete/ideerna-bakom-politiken/>, hämtad 10/2-19

⁵⁵ Kds (1993) *Principprogram*, s. 6–7, 54–55

⁵⁶ Ibid., s 3

I takt med kommunismens fall i Öst- och Centraleuropa 1989, och därmed de före detta kommuniststaternas politiska återuppbyggande, blev utvecklingen av en demokratifrämjande gemensam europeisk utrikes-och säkerhetspolitik oerhört betydelsefull för *de europeiska gemenskaperna*.⁵⁷ Med den här beskrivningen av det nuvarande säkerhetspolitiska läget i EU tar KD ställning i frågan om hur det europeiska försvarspolitiska samarbetet ska reformeras och i vilken utsträckning. Partiet uppger i 1993 års principprogram att Sverige bör i ett sådant europeiskt samarbete, dock med reservation för varje medlemsstats rätt till självständiga beslut om militära instanser. Man uttrycker även en strävan efter att stärka det nordiska samarbetet och för att Sverige ska verka för internationell nedrustning.⁵⁸ Kristdemokraterna skriver i sitt europapolitiska handlingsprogram från 1994 att det är av stor betydelse att EU arbetar för att överbrygga de sociala och ekonomiska klyftor som finns öster och söder om unionen

5.2 Tidsperiod 2 2013–2018

5.2.1 Överstatlighet kontra suveränitet

I sitt *Europapolitiska program* från 2013 konstaterar KD att ett europeiskt samarbete är absolut nödvändigt.⁵⁹ Redan ett par år innan Brexit blev ett faktum argumenterade Alf Svensson i ovanstående motionen *Europapolitiken* för att EU står inför det vägskalet som nämns i boken *EU i en världsordning under omvandling*, då man i motionen menar att de flesta europeiska politiker anser att den rätta vägen framåt är en bredare europeisk integration i fler områden, införandet av ytterligare en beskattningsnivå samt ökade utgifter. Här står KD enligt dem själva för en alternativ väg framåt. Den vägen präglas av ett erkännande om att ett djupare EU-samarbete kan vara gynnsamt inom unionens kärnområden, samtidigt som partiet är säger sig stå beredda att återföra makten till medborgarna i sina respektive medlemsstater.⁶⁰ Som läsare av motionen kan detta framstå som att partiet fortfarande har en tudelad syn på hur mycket överstatlig makt EU:s institutioner ska ha respektive inte ha över medlemsstaternas nationella lagstiftning. I partiets principprogram från 2015 diskuteras hur EU:s konstitution på ett tydligt sätt måste visa hur maktfördelningen mellan EU och medlemsstaterna ser ut, i syftet att kunna säkerställa att kravet på demokratisk kontroll och den transparenta beslutsfattandeprocessen efterföljs. I samband med det här finns en strävan efter att majoritetsbeslut ska vara regel inom EU:s kompetensområden,

⁵⁷ KD (1994) *Europapolitiskt handlingsprogram*, s.16–17

⁵⁸ Kds (1993) *Principprogram*, s.53–54

⁵⁹ Kristdemokraterna (2013) *Kristdemokraternas Europapolitiska program inför Europavalet 2014*. Antaget av partifullmäktige 25 oktober 2013, s.4. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/wp-content/uploads/2016/11/Europapolitiskt-program-2014.pdf>

⁶⁰ KD (2013) *Europapolitiskt handlingsprogram*, s.4

samtidigt som beslutsfattande om ändringar inom fördragen istället måste fattas enhälligt (dvs. att alla medlemsstater är överens). Partiet understryker också vikten av att EU:s uppgifter avgränsas i syftet att motverka en icke-önskvärd nivå av centralisering.⁶¹

En mer centraliserad europeisk arbetsmarknad, minskad veto-rätt för enskilda länder i budgetfrågor och att beslutsfattarna i Bryssel bestämmer över välfärds-och socialpolitik är lösningar som KD motsätter sig. Kristdemokraten Lars Adaktusson menar att kristdemokraterna istället vill göra det lättare för nationella parlament att fördröja eller helt stoppa kommissionsförslag som bryter mot subsidiaritetsprincipen.⁶² Som nämnts tidigare i uppsatsen menar KD att det vägska EU står inför vid tiden 2017–2018, i ljuset av den samhälleliga kontext som både Brexit och 2015 års flyktingkris har skapat, kan sammanfattas som ett val mellan ett EU-samarbete med självständiga medlemsstater och ett federalistiskt system i form av ”Europas förenta stater”, och att problemet som måste lösas är vilken väg unionen ska ta framåt.⁶³

I en annan artikel skriven 2017 av Ebba Busch Thor, Adaktusson och Désirée Pethrus poängteras betydelsen av att rätt agenda förs i Bryssel. KD motsätter sig således utvecklingen av den *sociala pelaren* inom policyområdet välfärdspolitik, eftersom de menar att en förflyttning av välfärdsfrågor till Bryssel inte är ett gynnsamt sätt att möta unionens utmaningar.⁶⁴

5.2.2 Subsidiaritetsprincipen

Både i principprogrammet från 1993 och i det europapolitiska programmet från 2014 talas det för att Europaparlamentet endast ska ha *ett* fysiskt säte, istället för de tre säten det har haft sedan beslutet om platserna för EU-institutionerna togs 1997. Partiet anser att det bör finnas en direkt koppling mellan det direkt-valda Europaparlamentet och de nationella parlamenten, eftersom det ligger i linje med principen om att makten ska läggas så nära medborgarna som möjligt.⁶⁵ Det KD därmed ifrågasätter är hur väl

⁶¹ KD (2015) *Principprogram*, s.52

⁶² Adaktusson.eu (2017) *Svaret på Europas utmaningar stavas inte federalism*. Tillgänglig: <http://adaktusson.eu/svaret-pa-europas-utmaningar-stavas-inte-federalism/>, Hämtad 13/2–19

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Adaktusson, Lars. (2017) ”Överstatlighet är inte svaret på allt”. *Kristdemokraterna.se*. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/8822-2/>, Hämtad 13/2–19

⁶⁵ Ibid., 55

subsidiaritetsprincipen egentligen följs då parlamentet, och därmed en del av den politiska makten, varje månad flyttas mellan Strasbourg och Bryssel.⁶⁶

I 2014 års det europapolitiska program säger KD att de aktivt kommer motverka EU:s inblandning i kompetensområden som unionen inte har till uppgift att beblanda sig med. Man argumenterar här för att unionens legitimitet vilar på att den inte bara kan bli tilldelad makt, utan den kan också bli fråntagen sin makt i olika kompetensområden. De områden KD anser att unionen bör ha överstatlig makt över, och ett än djupare samarbete inom, är arbetskraftsinvandring, miljöfrågan, frihandeln och ett övergripande europeiskt polisiärt samarbete.⁶⁷

Adaktusson väljer i sin *subsidiaritetsrapport – rätt agenda i Bryssel* från 2015 att omdefiniera subsidiaritetsprincipens innebörd, och gör det genom att tala om den som en grundläggande prioritetsordning där familjen och civilsamhället alltid går före staten, istället för att endast benämna den som en maktfördelningsprincip. Han uttrycker i rapporten en oro över att Storbritanniens utträde ur unionen kan få negativa konsekvenser för upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen. Storbritannien har enligt honom alltid varit en stark allierad i kristdemokraternas syn på onödig överstatlighet och maktöverföring till Bryssel, och han hävdar att landets utträde ur unionen möjliggör risken för att federalister och andra förespråkare för en europeisk superstat kan flytta fram sina positioner.⁶⁸

Adaktusson skriver i debattartikeln ”*EU:s problem löses inte med mer överstatlighet*” (2017) att den svenska regeringen, genom att agera pådrivande för den *sociala pelaren*, riskerar att bidra till att klyftan mellan medlemsstaternas befolkningar och EU:s beslutsfattare ökar. Argumenten som läggs fram för den här ståndpunkten grundar sig dels i det faktum att EU-kommissionen i tidigare dokument om den sociala pelaren redan har pekat ut flera områden inom medlemsstaternas välfärdssystem inom vilka kommissionen anser att en ny överstatlig reglering behövs. Trots att Sverige redan uppfyller de minimikrav som kommissionen syftar till att lansera, påpekar Adaktusson att dess politiska riktning ändå kommer att vara kontraproduktiv för både Sverige och övriga Europa. Denne uttrycker oro inför att kommissionen riktar sitt fokus mot att öka EU:s inflytande på områden som hör till nationell kompetens, istället för att lägga sin energi på de utmaningar unionen står inför i samband med Brexit, flyktingkrisen och kampen mot terrorism. Införandet av EU:s sociala pelare och unionens ineffektivitet

⁶⁶ KD (2013) *Europapolitiskt program*, s.5–6

⁶⁷ KD (2013) *Europapolitiskt program*, s. 7–8

⁶⁸ Adaktusson, Lars. Europaparlamentariker. *Subsidiaritetsrapport (2016/2017) Rätt agenda i Bryssel*. S.2–3.

Tillgänglig: http://adaktusson.eu/cms/wp-content/uploads/2017/07/Adaktusson_Subsidiaritetsrapport16o17.pdf

samt oförmåga att hitta hållbara lösningar, har därmed enligt denne fått som konsekvens att stora medborgargrupper i EU uppvisar missnöje inför unionens organisering och arbetsätt. I Sverige har statministern Stefan Löfven enligt Adaktusson gjort sig till tolk för ett mer federalistiskt Europa, en utveckling denne starkt motsätter sig.⁶⁹

5.2.3 EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik

I 2014 års europapolitiska program konstaterar partiet att man välkomnar ett utökat försvars-och säkerhetspolitiskt samarbete inom EU. Baserat på ansatsen att USA troligtvis inte kommer att vara lika aktivt i Europa och unionens närområde i framtiden, anser KD att en ny europeisk säkerhetsstrategi behöver tas fram för att säkerställa att de begränsade nationella försvarsresurserna utnyttjas så effektivt som möjligt. Den tidigare säkerhetsstrategin från 2008 behöver förnyas för att EU ska kunna klara av att hantera utmaningar av mycket varierande karaktär, som exempelvis terrorism, organiserad brottslighet och cyberattacker.⁷⁰

Partiet skriver även i 2015 års principprogram att ett nära och öppet samarbete med NATO bör vara en naturlig del av svensk säkerhetspolitik.⁷¹ Kristdemokraten Mikael Oscarsson lämnade år 2016, tillsammans med andra partimedlemmar, in en motion till Sveriges riksdag angående försvar och säkerhetspolitisk inriktning. I den diskuterar man vikten av en hållbar försvarsallians, både inom EU och i samarbete andra organisationer. Man menar att det borde ligga i varje svensk regerings intresse att se till att få rösträtt i varje beslutsfattande församling som rör Sverige, och att NATO är en sådan församling som berör den svenska säkerhetspolitiken.⁷² I partiets europapolitiska program som nämns ovan förklarar man också hur viktigt det är att EU även måste kunna skapa förutsättningar för att självständigt kunna agera militärt, i fall då NATO inte bör ingripa. Sverige har idag ett nära samarbete med NATO, dock utan både skyddsgaranti och inflytande på alliansens beslutsfattande. Med bakgrund i dagens svängbara säkerhetspolitiska läge menar KD att en förutsättningslös parlamentarisk regering bör tillsättas för att utreda för-och nackdelarna med ett svenskt medlemskap i NATO. KD konstaterar även att den samtida globala konfliktlinjen inte längre går mellan Väst och Öst, utan snarare mellan demokratier och icke-demokratier. Partiet menar att det på grund av detta också är viktigt att EU:s

⁶⁹ Adaktusson, Lars. (2017) ”EU:s problem löses inte med mer överstatlighet”. *Kristdemokraterna.se*
Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/eus-problem-loses-inte-med-mer-overstatlighet/>

⁷⁰ KD (2013) *Europapolitiskt program*, s.27–28

⁷¹ KD (2015) *Principprogram*, s.44

⁷² Motion 2016/17:2497 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) *Försvar och säkerhetspolitisk inriktning*, s.4–5.
Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/forsvar-och-sakerhetspolitisk-inriktning_H4022497

snabbinsatsstyrkor utnyttjas i ett tidigt skede vid konflikt-och krissituationer, eftersom det skulle förstärka förtroendet för EU:s säkerhets-och försvarspolitik.⁷³

Gällande den utrikespolitiska aspekten av EU:s utrikes-och säkerhetspolitik så är frågan om medlemskap i försvarsallianser mycket aktuell. Det menar Adaktusson i debattartikeln ”ja till försvarssamverkan, nej till EU-armé” från 2017, i vilken han också hävdar att den pågående försvarsdebatten har resulterat i att federalistiska krafter inom EU har tagit stora steg framåt. Denne påpekar att både EU-kommissionens ordförande Jean-Claude Juncker och Europaparlamentets majoritet har förordat gemensamma stridskrafter i form av en gemensam EU-armé, något som unionens medlemsstater hittills har varit avvisande gentemot. De nationella regeringarnas invändningar mot detta har enligt Adaktusson sin grund i det faktum att det sedan lång tid tillbaka redan finns en effektiv försvarsallians att möta utrikespolitiska utmaningar med för västvärldens demokratier i form av NATO⁷⁴ (i vilken de flesta av EU:s medlemsstater redan är medlemmar).⁷⁵ Adaktusson skriver även att Europaparlamentet stegvis förordar allt mer militär beslutsmyndighet från nuvarande mellanstatlig till överstatlig EU-nivå, vilket kritiserar på samma sätt som med all typ av onödig maktöverföring till Bryssel, och kan få som konsekvens att den mellanstatliga försvarspolitik (om den blir överstatlig) på sikt blir kontraproduktiv för unionen⁷⁶

I sitt hösttal i november 2018 talade KD:s partiledare Ebba Busch Thor om kristdemokraternas syn på Europapolitiken. Hon argumenterar för att EU är en nödvändig institution i det fredsbevarande arbetet, samtidigt som hon påpekar att EU:s maktcentra i Bryssel gör politiska övertramp, vilket påvisas tydligast genom att hon säger följande: ”Vi behöver EU för att underlätta handel över gränserna, för att miljö-och klimatfrågor kräver gemensamt ansvarstagande och för att säkra freden. Men Bryssel går ofta långt bortom sitt uppdrag.”⁷⁷

⁷³ KD (2013) *Europapolitiskt program*, s.28–29

⁷⁴ Adaktusson, Lars. (2017) ”Ja till försvarssamverkan, nej till EU-armé”. *Kristdemokraterna.se* Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/adaktusson-ja-till-forsvarssamverkan-nej-till-eu-arme/>

⁷⁵ KD (2013) *Europapolitiskt program*, s. 28

⁷⁶ Adaktusson, L. (2017) ”ja till försvar, nej till EU-armé”

⁷⁷ Busch, Thor (2018) s.5, Hemsida: kristdemokraterna.se, Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/ebba-busch-thor-hosttalar/>

6. Analys

De tre dimensionerna *överstatlighet kontra suveränitet*, *subsidiaritetsprincipen* och *EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik* har visat sig ha stor relevans och betydelse i de olika program, motioner, rapporter, tal och debattartiklar som kristdemokraterna har gett ut under de för uppsatsen aktuella tidsperioderna. Till att börja med kan det konstateras att den samhälleliga och politiska kontext dessa dokument har tillkommit i har förändrats en hel, men det är inte det som är fokuset i den här uppsatsen. Att förstå de bakomliggande kontexterna under de aktuella tidsperioderna är ett sätt att nyansera de synpunkter partiet uttrycker vid olika tillfällen. Gällande frågan om hur KD:s syn på EU har förändrats mellan två tidsperioder är det också viktigt att notera att de exempel på åsikter som redogörs för i de olika dimensionerna också fungerar som ett verktyg för att försöka se den större bilden.

6.1 Dimensionen *Överstatlighet kontra suveränitet* i två tidsperioder

I dimensionen om *överstatlighet kontra suveränitet* fokuserar man mycket på att det inom EU måste finnas en tydlig kommunikation bland unionen och medlemsstaterna. En rak kommunikation underlättar när det kommer till att bestämma vilka kompetensområden som EU ska besluta överstatligt om, och vilka kompetensområden som hanteras bäst i de nationella regeringarna. Vid läsning av partiets ståndpunkter och åsikter i frågan om *överstatlighet* står det klart att kristdemokraterna aldrig har varit en otvetydig anhängare av *överstatlighet*, vilket tydliggörs i deras syn på EU:s politiska struktur och arbetssätt. KD anser att många policyområden bör arbetas med enbart på en nationell nivå eftersom man anser att frågor som exempelvis familjepolitik och socialpolitik endast är varje medlemsstat nationella angelägenhet.

Partiet är dock noga med att påpeka att EU-samarbetet utan tvekan är nödvändigt på grund av många olika saker, vilket är logiskt med tanke på den kristdemokratiska ideologins historia. KD har under hela den aktuella tidsperioden, men också under hela sin existens som parti, enligt dem själva varit mycket pådrivande i utvecklandet av en europeisk union. Det tycks vara så att partiet alltid har strävat efter ett europeiskt politiskt och ekonomiskt samarbete som sätter fredsbevarande och upprätthållandet av mänskliga rättigheter före något annat, samtidigt som man har ansett, och i allra högsta grad anser än idag, att den europeiska unionen inte under några omständigheter ska ha ”absolut makt” över medlemsstaterna. Unionen ges sin makt av medborgarna, inte tvärtom. Det går därmed att utläsa ett försvar av medlemsstaternas nationella suveränitet och dess intressen. Den här tanken är tätt sammanknuten med dimensionen som *subsidiaritetsprincipen*.

Ur ovanstående exempel skulle man kunna utläsa en antydning till positivitet gentemot tanken på ett överstatligt EU, eftersom man i det här tidiga skedet anser att det finns vissa politikområden som inte bör beslutas om på enbart nationell nivå. Det går även att utläsa en kluven inställning till överstatlighet i det oberoende kristdemokratiska idéinstitutets tidskrift *Civitas*, där författarna påvisar hur EU:s konstitutionella utveckling mot ännu mer överstatlighet under det europeiska kristdemokratiska partiet EPP:s historia samt under föregångaren EG:s utveckling, har varit en pådrivande faktor även för de svenska kristdemokraternas strävan efter ett mer federalt EU-samarbete.

Det faktum att partiet ser negativt på en ökad centralisering inom EU kan tolkas som att partiet anser att EU i sitt nuvarande tillstånd redan har medfört en alldeles för stor centralisering av makten inom unionen, vilket partiet tar starkt avstånd ifrån. Avståndstagandet från ökad centralisering blir ännu tydligare när man läser debattartiklar skrivna av kristdemokraten och EU-parlamentarikern Lars Adaktusson, i vilka han argumenterar för att de lösningar som lagts fram inom EU som svar på unionens samtida utmaningar i själva verket är mycket problematiska. Man skulle kunna fråga sig om det här är en slags mellanväg som varken lutar åt överstatlighet eller åt totalt nationell suveränitet, men Adaktusson skriver samtidigt att federalism, som ofta ses som ett alternativ vilket varken är överstatligt eller nationalistiskt, inte är den rätta vägen framåt.

Efter att ha undersökt hur synen på överstatlighet kontra suveränitet har förändrats inom KD så skulle man kunna konstatera att ovanstående utdrag ur motioner, handlingsprogram och principprogram påvisar att partiet överlag har haft likartad inställning till överstatlighet under de 25 år som analysen fokuserar på, men att det ändå har skett en skiftning i hur man argumenterar kring legitimiteten bakom unionens överstatliga makt inom vissa policyområden. I principprogrammet från 1993 och i det europapolitiska handlingsprogrammet från 1994 samt i motionen till riksdagens år 1997 för partiet en argumentation som är mer inriktad på att EU:s struktur bör bli mer politiskt och socialt enhetlig, medan argumentationen som förs i de senare princip- och europapolitiska programmen samt debattartiklar snarare handlar mer om huruvida EU ska lösas upp helt eller ta steget mot en mer federal institution. I allt källmaterial som har använts har partiet å ena sidan förespråkat en utvecklad överstatlighet inom vissa politikområden, men argumenterar samtidigt för betydelsen av att EU:s maktbefogenheter är begränsade.

6.2 Dimensionen *Subsidiaritetsprincipen* i två tidsperioder

KD anger subsidiaritetsprincipen som en grundtanke i den kristdemokratiska ideologin, och argumenterar i alla program och motioner för att den till varje pris måste efterföljas i beslutsfattandeprocessen inom EU. I de tidiga politiska programmen skriver KD att subsidiaritetsprincipen, trots att den är en maktfördelningsprincip, inte är en strikt modell för hur unionens kompetensfördelning ska se ut, utan det är något som måste förbli föremål för kontinuerlig politisk debatt. Man ser den heller inte som en decentraliseringsprincip eftersom den till sin natur även ”beslutar” när makt inom vissa policyområden med fördel förläggs till en EU-nivå istället för på nationell nivå. I det europapolitiska handlingsprogrammet från 1994 argumenterar man å andra sidan för att EU endast kan fungera i form av ett samarbete mellan ett antal decentraliserade stater, vilket skulle kunna tyda på att frågan om subsidiaritet och kompetensfördelning inte är en helt enkel fråga att förhålla sig till för kristdemokraterna. Med detta sagt måste självfallet tidsaspekten tas hänsyn till när man jämför hur ett partis ståndpunkter har förändrats över tid, vilket måste göras genom att studera den kontext som sammanfaller med respektive program eller debattartikel.

I frågan om subsidiaritetsprincipen uttrycker KD även en syn på EU:s lagstiftande och beslutsfattande institutioner som skulle kunna tolkas som något problematisk. Man anser att viss makt enligt principen ska ligga på en viss nivå, samtidigt som man i senare program och debattartiklar uttrycker frustration över att både Europaparlamentet och EU-kommissionen tar sig mer friheter än de enligt KD har rätt till. Partiet menar att den typen av gränsöverskridning som sker när ännu mer makt förflyttas till Bryssel är något som man aktivt måste motverka, vilket understryker det faktum att KD ser negativt på en utveckling både i överstatlig och federal riktning.

Partiet förespråkar betydelsen av att all makt inte är centrerad i Bryssel, samtidigt som man aktivt verkar för att en viss makt ska ligga på en överstatlig EU-nivå – och ser sedan negativt på när Europaparlamentet och EU-kommissionen tar sig fler friheter än vad KD anser dem ha rätt till. Partiet vänder sig emot den typen av gränsöverskridande maktutövande, vilket också förtydligar det faktum att synen på hur EU på bästa sätt ska upprätthålla subsidiaritetsprincipen är en omtvistad fråga inom partiet. Adaktusson fångar den här problematiken genom att säga att svaret på Europas utmaningar inte endast behöver vara federalism.

I egenskap av kristdemokratisk europaparlamentariker står det klart att Adaktusson företräder en del av KD:s syn på den maktfördelning inom EU som är kopplad till subsidiaritetsprincipen, och i det tar han fasta på tron om att EU:s legitimitet är starkt beroende av dess förmåga och effektivitet i sitt arbete inom unionen. Likt i dimensionen om överstatlighet kontra nationell suveränitet väcks även här frågan om EU:s legitimitet. Synen på subsidiaritetsprincipen tycks för kristdemokraterna vara starkt kopplad till

uppfattningen om EU:s legitimitet att ta politiska beslut, vilket även påvisas då man i 2015 års principprogram understryker det faktum att subsidiaritetsprincipen också ska fungera som en stödprincip på så sätt att de frågor de mindre gemenskaperna inte klarar av att hantera ska de större gemenskaperna ta ansvar för.⁷⁸ EU:s överstatliga förmåga att ta ansvar för dessa frågor på ett effektivt sätt skulle därför kunna antas ha betydelse för hur legitimt dess arbete uppfattas som. Det står klart att det inom KD finns en tydlig motsättning gentemot ett mer federalt EU, vilket understöds med en argumentation som bygger på att subsidiaritetsprincipen i KD:s ögon är okränkbar. När unionen på något sätt tycks bryta mot principen lockar det fram stark kritik från KD:s håll.

6.3 Dimensionen *EU:s gemensamma utrikes-och säkerhetspolitik* i två tidsperioder

När det kommer till den gemensamma utrikes-och säkerhetspolitiken går det också att se hur fokuset har skiftats från att under perioden 1993–1997 handla om den europeiska integrationen och återföreningen av Öst- och Centraleuropa med Västeuropa, medan fokuset under perioden 2013–2018 istället ligger på hur EU ska bemöta det förändrade säkerhetspolitiska läget med både inre och yttre hot. Partiet ser positivt på ett fortsatt utvecklat samarbete inom unionen i syftet att upprätthålla en solidarisk och medmänsklig hållning med övriga medlemsstater i händelse av konflikt. Vikten av att verka fredsbevarande betonas under hela den aktuella perioden, medan partiet i senare debattartiklar ställer sig frågande till EU:s förslag om skapandet av en gemensam s.k. ”EU-armé”. I 1993 års principprogram argumenterade man för hur viktigt det är att i unionen verka för en internationell nedrustning, medan man under senare år tycks ha flyttat fokus från detta och istället riktat det mot ett starkare svenskt samarbete med NATO. Det faktum att politik som aktivt arbetar för militär nedrustning endast nämns i principprogrammet från 1993 har troligtvis sin förklaring i den kontext som omgav den tiden, vilken bestod främst i de europeiska kommunistdiktaturernas fall och integrerandet av Öst- och Centraleuropa med Västeuropa.

EU:s stora Östutvidgning i början av 2000-talet stöddes aktivt av KD, eftersom man såg den utrikes- och säkerhetspolitiska uppgiften att suddas ut skiljelinjen mellan Öst och Väst som väsentlig i det europeiska arbetet för fred och demokrati. I senare dokument har partiet däremot bytt fokus, som istället hamnar på hur EU bäst ska bemöta säkerhetspolitiska utmaningar både inom och utanför unionen. Både 1993 års principprogram och ovanstående handlingsprogram författades av partiet i kontexten av ett förändrat europeiskt säkerhetspolitiskt läge, vilket resulterade i att ett stort fokus har lades på att förespråka ett aktivt svenskt deltagande i EU:s säkerhetspolitik. Partiet uttrycker åsikten om att EU är en nödvändig institution i de program och motioner som analyseras i den här uppsatsen, och även i Ebba

⁷⁸ KD (2015) *Principprogram*, s.26

Busch Thors hösttal, och de har alla gemensamt att den åsikten grundar sig i poängterandet av en svensk rätt att som stat själv kunna bilda försvarsallianser samtidigt som en gemensamt europeisk försvarspolitik är gynnsam. Det tydliggörs här att KD motsätter sig ett federalt styre även i området utrikes- och säkerhetspolitik, samtidigt som man aktivt verkar för en starkare försvarssamverkan inom EU.

6.4 Slutsatser av analysen

Efter att ha läst igenom allt material blir det mycket tydligt att KD aldrig har varit helt enade gällande synen på överstatlighet kontra nationalism, subsidiaritetsprincipen och den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. generellt sett kan man säga att KD:s inställning till EU idag tycks dock ha förändrats jämfört med hur den såg ut när EU bildades 1993. Den europeiska kontext som KD:s utrikespolitik riktade in sig på i partiets principprogram från 1993 utgjordes av frågan om återförenandet av Öst- och Centraleuropa med Västeuropa efter kommunismens fall. Idag ser dock partiets utrikespolitik ut på ett annorlunda sätt. Fokuset ligger nu istället på vilka maktbefogenheter EU ska ha över medlemsstaterna och hur unionen på bästa sätt ska möta dagens osäkra internationella säkerhets- och utrikespolitiska läge. I takt med att den politiska kontexten i Europa har förändrats mellan Sveriges anslutande till EU och idag, har även KD:s syn på EU som politisk aktör och institution förändrats. Den här förändringen i synen på EU, som har tagit sitt uttryck i ett skiftande fokus, kan sägas ha resulterat i att KD idag upplever en förtroendekris gentemot EU.

Lindahls resonemang om svenska partiers inställning till EU i debattartikeln *En mångtydig EU-opinion* är ännu ett exempel som påvisar att KD, trots sin generellt sett positiv inställning till EU, under de för uppsatsen aktuella tidsperioderna har upplevt en stor splittring inom partiet när det kommer till synen på EU. Även i debattartikeln *En kluven EU-opinion* blir det tydligt att kristdemokraternas tudelade syn på EU är något som ger avtryck i partiets politik. Petersons debattartikel *Svensk Europadebatt*, som handlar om hur EU på ett tydligare sätt måste definiera sina politikområden om unionen ska kunna upprätthålla sin politiska legitimitet i människors ögon. Dennes debattartiklar är alla exempel på det alltmer bristande förtroendet som KD uppvisar gentemot EU.

Avslutningsvis kan det konstateras att synen på EU hos KD inte har förändrats i särskilt stor utsträckning när det kommer till de tre dimensionerna analysen är uppbyggd på, det tycks vara så att det alltid har funnits en kluvenhet inom partiet gällande just de här aspekterna av EU:s politik. Det analysen med hjälp av dessa dimensioner dock visar, är att den förändring som har skett i KD:s syn på EU som institution och politisk aktör snarare ligger i partiets förtroende för unionen. Både Europaforskare och kristdemokraterna själva ger uttryck för att EU:s största utmaning idag är den förtroendekris som hotar att drabba unionen, men det som är intressant efter att ha genomfört den här analysen är det faktum att

den markanta förändring som faktiskt går att ta fasta på är att KD verkar ha gått från att i början av den aktuella tidsperioden ha hyst ett stort förtroende för EU:s politiska förmåga, till att i slutet av den uttrycka stort missnöje över vilken riktning unionen ser ut att ta i olika politiska avseenden. Det har skett en skiftning av fokus hos KD, då partiet under den första perioden fokuserade på EU:s fredsfrämjande förmåga, för att sedan i den andra perioden lägga större vikt vid diskussionen om EU:s legitimitet som politisk aktör och institution. Man skulle kunna säga att den förändring som har skett över tid i synen på EU hos partiet utgörs av att man idag uppvisar ett minskat förtroende för unionen och dess legitimitet jämfört med tidigare.

Samtidigt som många anser att mer överstatlighet behövs för att lösa de problem som unionen har idag så menar KD att svaret på utmaningarna inte är mer överstatlighet, utan att den riktiga utmaningen idag är att unionen efter händelser såsom Brexit, Rysslands stormaktssträvan och unionens ineffektivitet (samt delade meningar inom unionen hur EU ska hantera dessa), har gjort att förtroendet för EU och dess legitimitet ifrågasätts. Vid tiden 1993 var KD mer positivt inställd till ett kraftfullt EU-samarbete och uttryckte en stark tro på unionens freds- och gemenskapsfrämjande förmåga. KD uttrycker sig idag mycket mer skeptiskt gentemot de lösningar beslutsfattare inom unionen anser behöver tas vid, vilket resulterar i växande ifrågasättande av och misstro inför EU:s legitimitet som politisk aktör.

Det här innebär att KD idag innehar en förtroendekris gällande EU som inte fanns inom partiet för 25 år sedan. Statsvetaren Marie Demkers nu 20 år gamla teori och forskning om den europeiska kristdemokratins förhållande till ett europeiskt samarbete, innehåller flera idéer som kan kopplas till nuvarande KD:s syn på EU:s politik och organisation, eftersom det i stor utsträckning handlar om de svårigheter kristdemokratiska partier möter när de ska förhålla sig till EU:s politiska arbete. Om man ser till hur KD såg på EU:s arbete med de tre dimensionerna vid tiden då boken gavs ut jämfört med idag, blir det tydligt att partiet både under den första och den andra perioden har brottats med en kluvenhet i frågan om EU-samarbetet.

Precis som Demkers resonemang beskriver så uttryckte KD vid tiden för Sveriges anslutande till unionen en vilja att upphöja olika politikområden till överstatlig EU-nivå, samtidigt som man också betonade betydelsen av att hantera andra politikområden på nationell suverän nivå.

Subsidiaritetsprincipen och riktlinjer för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken skulle prioriteras och hanteras av EU:s styrande organ, och KD:s ambition låg i att balansera förtroende för EU och bevarandet av det nationella självbestämmandet inom andra politikområden. Under den andra perioden, nämligen dagens situation, ser ut på ett mycket snarlikt sätt – men med den skillnaden att det förtroende för EU som fanns för 25 år sedan inte längre tycks vara centralt hos KD. Partiet talar även idag för att beslutsfattande inom vissa områden bör ske på en överstatlig nivå, men tron på EU:s

förmåga att upprätthålla och hantera de tre dimensionerna är inte alls lika tydligt formulerat i partiets nuvarande politik. Den kluvenhet som paritet har uppvisat under båda dessa perioder är ett bestående faktum, men den stora förändringen som har skett hos KD i synen på EU är det allt mer bristande förtroendet för EU som institution och politisk aktör. Om man applicerar Demkers teori på det här kan man säga att KD:s arbete med och förmåga att balansera de nationella väljarnas krav och den egna ideologins övernationella ambitioner har kommit till uttryck genom den nu påvisade ambivalenta inställningen till EU:s maktbefogenheter inom de tre dimensionerna. Partiets tudelade syn på EU var befintligt på samma sätt redan för 25 år sedan som det är idag, men idag är förtroendet för unionen mycket mer bristande hos kristdemokraterna.

Den skiftningen som har skett i partiets fokus i de tre dimensionerna kan beskrivas som att KD:s fokus på framhållandet av EU:s fredsfrämjande förmåga under den första tidsperioden, i den andra tidsperioden har skiftat till att handla om EU:s legitimitet som politisk aktör och institution. Det har mynnat ut i att partiet uppvisar ett allt mindre förtroende för unionen idag, vilken kan beskrivas tydligas som att den förändring som går att se hos KD i synen på EU är består med andra ord i det faktum att man under perioden 1993–1997 inte uppvisade någon misstro på EU:s legitimitet och politiska förmåga i alls samma utsträckning som det går att se att partiet gör under perioden 2013–2018. Den kluvenhet i synen på EU utifrån de tre dimensionerna som går att se hos partiet under båda tidsperioderna, utgör inte den stora förändringen som har skett mellan de två tidsperioderna. Det är istället den nutida periodens uppvisande av bristande förtroende för unionen som aktör och politisk institution som utgör den stora förändringen mellan de två tidsperioderna. Baserat på det här skulle framtida forskning kunna undersöka om ett liknande bristande förtroende går att hitta hos ett annat politiskt parti i en jämförelse mellan samma tidsperioder och samma dimensioner.

7. Referenslista

Böcker och essäer:

Arbøl, N. (1992). *Ett nytt Europa: kristdemokrater visar vägen*. Stockholm: Samhällsgemenskap.

Arbøl, Niels. - Kristdemokraterna - en världsrörelse / Niels Arbøl ; [svensk översättning: Ingvar Svensson]. - 1986. - ISBN: 91-85036-22-6

Bache, I., Bulmer, S., George, S. & Parker, O. (2015[2011]). *Politics in the European Union*. (4th, [updated] edition). Oxford: Oxford University Press.

Beckman, L. (2005). *Grundbok i idéanalys: det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Stockholm: Santérus.

Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3., [utök.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Kristdemokratisk ideologi: essäer om idéhistoria, personalism, förvaltarskap och samhällssyn. (2. uppl.) (2000). Stockholm: Civitas - kristdemokratiska idéinstitutet.

Hanley, D. (red.) (1994). *Christian democracy in Europe: a comparative perspective*. London: Pinter.

Demker, M. (1998). *Religion och politik: den europeiska kristdemokratins dilemma*. (1. uppl.) Stockholm: SNS (Studieförb. Näringsliv och samhälle).

EU i en världsordning under omvandling / Antonina Bakardjieva Engelbrekt, Anna Michalski & Lars Oxelheim (redaktörer).. - 2018. - ISBN: 9789173591263

Kaiser, W. (2007). *Christian democracy and the origins of European Union*. Cambridge: Cambridge University Press.

Principprogram och övriga program:

Kristdemokratiska samhällspartiet. Partistyrelsen (1994). *Europapolitiskt handlingsprogram*. [Stockholm]: [Kristdemokratiska samhällspartiet]. Stockholm. Tillgänglig som bibliotekslån.

Kristdemokratiska samhällspartiet (1993). *Principprogram*. Stockholm: partipresidiet 1996. Tillgänglig: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/kd/p/1993>

Kristdemokraterna (2015). *Principprogram*. Sollentuna: Bomastryck (2017) Antaget vid Kristdemokraternas riksting 2015. Tillgänglig: <http://www.kd.nu/principprogram.pdf>

Kristdemokraterna (2013) *Kristdemokraternas Europapolitiska program inför Europavalet 2014*. Antaget av partifullmäktige 25 oktober 2013. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/wp-content/uploads/2016/11/Europapolitiskt-program-2014.pdf>

Motioner:

Motion 2016/17:2497 av Mikael Oscarsson m.fl. (kd) *Försvar och säkerhetspolitisk inriktning*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/forsvar-och-sakerhetspolitisk-inriktning_H4022497

Motion 1997/98:K715 av Alf Svensson m.fl. (kd) *Europapolitiken*. Tillgänglig: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/europapolitiken_GL02K715

Rapporter:

Adaktusson, Lars. Europaparlamentariker. Subsidiaritetsrapport (2016/2017) *Rätt agenda i Bryssel*. Tillgänglig: http://adaktusson.eu/cms/wp-content/uploads/2017/07/Adaktusson_Subsidiaritetsrapport16o17.pdf

Peterson, Olof. (2000) *Svensk Europadebatt*. Notre Europe. Hämtad 3/3–19. Tillgänglig: http://olofpetersson.se/_arkiv/skrifter/notreeurope_sv.pdf

Debattartiklar och tal:

Adaktusson, Lars. (2017) ”Överstatlighet är inte svaret på allt”. *Kristdemokraterna.se*. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/8822-2/>, Hämtad 13/2–19

Adaktusson.eu (2017) *Svaret på Europas utmaningar stavas inte federalism*. Tillgänglig: <http://adaktusson.eu/svaret-pa-europas-utmaningar-stavas-inte-federalism/>, Hämtad 13/2–19

Adaktusson, Lars. (2017) ”Ja till försvarssamverkan, nej till EU-armé”. *Kristdemokraterna.se* Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/adaktusson-ja-till-forsvarssamverkan-nej-till-eu-arme/>

Adaktusson, Lars. (2017) ”EU:s problem löses inte med mer överstatlighet”. *Kristdemokraterna.se* Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/eus-problem-loses-inte-med-mer-overstatlighet/>

Busch, Thor, Ebba. (2018) ”Ebba Busch Thor hösttalar”. *Kristdemokraterna.se* Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/ebba-busch-thor-hosttalar/>

Keman, H. Pennings, P. (2006) *Competition and Coalescence in European Party Systems: Social Democracy and Christian Democracy Moving into the 21st Century*. *Swiss political science review* 12(2).

Lindahl, Rutger. *En kluven EU-opinion*. Hämtad: 3/3–19. Tillgänglig: https://ipd.gu.se/digitalAssets/1294/1294343_435-444.pdf

Lindahl, Rutger. *En mångtydig EU-opinion*. Hämtad: 3/3–19. Tillgänglig: https://www.utbildning.gu.se/digitalAssets/1288/1288197_26.pdf

Internetsidor:

Eur-lex.europa.eu, hämtad 10/2-19. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/subsidiarity.html?locale=sv>

Europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_sv

Publications.europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://publications.europa.eu/sv/publication-detail/-/publication/715cfcc8-fa70-11e7-b8f5-01aa75ed71a1>

Europa.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_sv

Epp.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://www.epp.eu/our-commitments/commitments/>

Epp.eu, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: <https://www.epp.eu/about-us/history/>

Ec.europa.eu, hämtad 30/4–19. Tillgänglig: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=sv>

Kristdemokraterna.se, hämtad 5/3–19. Tillgänglig: https://kristdemokraterna.se/?post_type=politic&politic-categories=e

Kristdemokraterna.se, hämtad 13/2–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/var-politik/var-politik/>

Kristdemokraterna.se, hämtad 13/2–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/om-oss/historia/>

Kristdemokraterna.se, hämtad 13/2–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/var-politik/ideologi-och-principprogram/>

Kristdemokraterna.se hämtad 10/2–19. Tillgänglig: <https://kristdemokraterna.se/skolarbete/ideerna-bakom-politiken/>

Svensk nationell datatjänst, hämtad 13/2–19. Tillgänglig: <https://snd.gu.se/sv/vivill/party/kd>

Svensk nationell datatjänst, hämtad 28/11–18. Tillgänglig: <https://snd.gu.se/sv/om-oss>

